

नेपाल राष्ट्र बैंक केन्द्रीय कार्यालय

आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को मौद्रिक नीति (सारांश)

पृष्ठभूमि

१. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को यो मौद्रिक नीति मूल्य वृद्धिलाई लक्षित सीमा भित्र राख्ने, वाह्य क्षेत्र तथा वित्तीय क्षेत्र स्थायित्व कायम राख्ने, लक्षित आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्न सघाउ पुऱ्याउने र वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि गर्नेतर्फ अभिमुख रहेको छ ।
२. आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा आर्थिक वृद्धिदर र मुद्रास्फीतिदर लक्ष्य अनुसार हासिल नभएपनि मौद्रिक एवम् वित्तीय परिसूचकहरूका साथै भूक्तानी सन्तुलन र राजस्व संकलन उत्साहप्रद रहे । पछिल्ला महिनाहरूमा मूल्य वृद्धिदर सुधारोन्मुख रहनुका साथै शोधनान्तर स्थिति थप सुदृढ भई विदेशी विनिमय सञ्चितिमा उल्लेख्य वृद्धि भएको छ ।
३. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को नेपाल सरकारको बजेट समय मै आएको र यसले गर्दा सरकारको पूँजीगत खर्च बढ्न गई आर्थिक कृयाकलाप बढ्ने र मनसून समयमै सुरु भएकोले कृषि उत्पादनमा वृद्धि हुने देखिएको छ । यो सकारात्मक परिदृश्यको पृष्ठभूमिमा मूल्य वृद्धिदरलाई कम गर्न तथा व्यापार घाटामा विस्तार हुन नदिन मौद्रिक व्यवस्थापनमा सावधानी अपनाउदै ५.५ प्रतिशतको लक्षित आर्थिक वृद्धिलाई सहयोग पुऱ्याउनेतर्फ मौद्रिक नीति अभिमुख रहनु आवश्यक छ । यो मौद्रिक नीति यसैतर्फ केन्द्रित छ ।

आन्तरिक आर्थिक स्थिति

४. आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर आधारभूत मूल्यमा ३.६ प्रतिशत रहेको छ । यसमध्ये कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर १.३ प्रतिशत तथा गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ५.० प्रतिशत रहेको अनुमान छ ।
५. उपभोक्ता मूल्य वृद्धिदर आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा ९.९ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । विगत ३ महिनादेखि मूल्य वृद्धिदर घट्दै गई २०७० जेठमा बिन्दुगत मूल्य वृद्धिदर ८.२ प्रतिशतमा झरेको छ । यस अवधिमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको वार्षिक बिन्दुगत मूल्य वृद्धिदर ७.७ प्रतिशत र गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य वृद्धिदर ८.६ प्रतिशत रहेको छ ।
६. नगद प्रवाहमा आधारित तथ्याङ्क अनुसार २०७० असार मसान्तसम्ममा कुल सरकारी खर्च ४.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३३३ अर्ब ३७ करोड पुगेको छ भने राजस्व संकलन २१.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २९५ अर्ब ९१ करोड पुगेको छ । स्रोत परिचालनको तुलनामा सरकारको खर्च न्यून रहेकोले २०७० असार मसान्तमा नेपाल राष्ट्र बैंकमा नेपाल सरकारको रु. २७ अर्ब ८८ करोड नगद मौज्जात रहेको अनुमान छ ।
७. वस्तु व्यापारमा उल्लेख्य घाटा रहेतापनि सेवा तथा ट्रान्सफरतर्फ बचत हासिल भएको कारण आर्थिक वर्ष २०६९/७० को एघार महिनासम्ममा चालु खाता रु. ४१ अर्ब ५६ करोडले बचतमा रहेको छ भने शोधनान्तर बचत रु. ५२ अर्ब ६९ करोड पुगेको छ ।
८. २०७० जेठ मसान्तमा विदेशी विनिमय सञ्चिति २०६९ असार मसान्तको रु. ४३९ अर्ब ४६ करोडको तुलनामा १६.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५११ अर्ब ६९ करोड पुगेको छ भने अमेरिकी डलरमा यस्तो सञ्चिति ४ अर्ब ९६ करोडबाट ११.३ प्रतिशतले वृद्धि भई ५ अर्ब ५२ करोड पुगेको छ । यो विदेशी विनिमय सञ्चितिले करिब ११ महिनाभन्दा बढीको वस्तु आयात र करिब १० महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न सक्दछ ।
९. २०७० असार महिनामा वाणिज्य बैंकहरूको कर्जा-निक्षेप अनुपात ७१.७ प्रतिशत रहेको छ भने औसत आधार ब्याजदर ९.८ प्रतिशत रहेको छ । सोही अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूको निक्षेपको भारित औसत ब्याजदर ५.२ प्रतिशत र कर्जाको भारित औसत ब्याजदर १२.३ प्रतिशत रही औसत ब्याजदर अन्तर ७.१ प्रतिशत रहेको छ ।

१०. आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा पहिलो पटक २ वाणिज्य बैंकहरू गाभिएका छन् । बैंक तथा वित्तीय संस्था गाभ्ने वा गाभ्ने सम्बन्धी विनियमावली, २०६८ कार्यान्वयनमा आएपछि ४३ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्था गाभिएर १८ वटा संस्था बनेका छन् भने १३ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्था गाभिएर ५ वटा संस्था बन्न सैद्धान्तिक सहमति प्राप्त गरेका छन् ।
११. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको स्थलगत निरीक्षणको सिलसिलामा ठूला ऋणीहरूको धितो तथा परियोजनाको स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइएको छ । जोखिम व्यवस्थापन, संस्थागत सुशासन, कारोबारको अन्तर-सम्बन्ध एवम् घरजग्गामा प्रवाहित कर्जामा केन्द्रित रही २० वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको Diagnostic Review सम्पन्न गरिएको छ ।
१२. आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा शेयर बजारमा सुधार आएको छ । नेप्से सूचकाङ्क वार्षिक विन्दुगत आधारमा ३३.० प्रतिशतले वृद्धि भई २०७० असार मसान्तमा ५१८.३ विन्दुमा पुगेको छ । आर्थिक वर्ष २०६९/७० को एघार महिनासम्ममा रु. १३ अर्ब ५१ करोडको थप धितोपत्र सूचीकृत भएको छ ।

मौद्रिक स्थिति

१३. आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा मौद्रिक विस्तार अघिल्लो वर्षभन्दा कम रह्यो । वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७० जेठ मसान्तमा विस्तृत मुद्रा प्रदाय १५.२ प्रतिशतले बढेकोले आर्थिक वर्ष २०६९/७० को अन्त्यसम्ममा सो वृद्धिदर लक्ष्यकै हाराहारीमा रहेको अनुमान छ ।
१४. आर्थिक वर्ष २०६९/७० को एघार महिनामा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा १९.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । त्यसमध्ये कृषि क्षेत्रतर्फ ३६.० प्रतिशतले, विद्युततर्फ ४०.७ प्रतिशतले, उत्पादन क्षेत्रतर्फ १८.३ प्रतिशतले र व्यापारतर्फ १९.९ प्रतिशतले कर्जा विस्तार भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा वृद्धिदर ११.६ प्रतिशत रहेको थियो ।
१५. आर्थिक वर्ष २०६९/७० को एघार महिनामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको निक्षेप अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको १८.२ प्रतिशतको तुलनामा ९.८ प्रतिशत (रु. ९९ अर्ब १ करोड) ले बढी २०७० जेठ मसान्तमा रु. १११० अर्ब ८३ करोड पुगेको छ । पछिल्ला महिनाहरूमा शोधनान्तर बचत बढ्दै गएको तथा सरकारी खर्चमा वृद्धि भएकोले आर्थिक वर्ष २०६९/७० को अन्त्यसम्ममा निक्षेप वृद्धिदर १६.० प्रतिशत पुगेको अनुमान छ ।

तरलता व्यवस्थापन

१६. आर्थिक वर्ष २०६९/७० को शुरुमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा अधिक तरलताको स्थिति रहेकोले अनिवार्य नगद मौज्जातको दर बढाई तरलता प्रशोधन गरिएको थियो । यस अतिरिक्त खुला बजार कारोबार अर्न्तगत सोभै बिक्री बोलकबोल मार्फत् रु. ८ अर्ब ५० करोड बराबरको तरलता प्रशोधन गरियो भने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले रु. ५४ अर्ब ९८ करोडको स्थायी तरलता सुविधा उपयोग गरे ।
१७. आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाह गर्न असल कर्जाको धितोमा रु. २ अर्ब ७४ करोड बराबरको पुनरकर्जा सुविधा प्रदान गरियो । अघिल्लो वर्ष रु. ८६ करोड ८६ लाख बराबरको पुनरकर्जा सुविधा प्रदान गरिएको थियो ।

आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को मौद्रिक नीति तथा वित्तीय क्षेत्र कार्यक्रम

१८. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा र उपकरणहरू छनौट गर्दा राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको परिदृश्य, अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक स्थितिमा आएको परिवर्तन र नेपाल सरकारको आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को बजेटले निर्धारण गरेका उद्देश्य तथा प्राथमिकताहरूलाई ध्यानमा राखिएको छ । वित्तीय क्षेत्रको सुदृढीकरण गर्न वित्तीय क्षेत्र सुधारका कार्यक्रमहरू अगाडि बढाउनुको साथै वित्तीय पहुँच बढाउने, उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाहलाई निर्देशित गर्ने एवम् विदेशी विनिमय कारोबारलाई थप सहजपूर्ण बनाउने गरी नीति तथा कार्यक्रम तय गरिएको छ ।

मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा

१९. उच्च आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्न केही खुकुलो मौद्रिक नीति अवलम्बन गर्नुपर्ने भएकोले मौद्रिक नीतिको कार्यदिशालाई केही लचिलो तुल्याइएको छ ।
२०. कृषि, उर्जा र उद्योग लगायतका उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फ बढीभन्दा बढी कर्जा प्रवाह गरी लक्षित आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सघाउ पुऱ्याउनेतर्फ मौद्रिक नीति निर्देशित रहेको छ ।

२१. मूल्य वृद्धिलाई लक्षित सीमाभित्र ल्याउन मौद्रिक तथा कर्जा योगाङ्कहरूलाई वाञ्छित दायरामा राख्न मौद्रिक नीति सजग रहेको छ ।
२२. व्यापार घाटा बढ्दै जाने र विप्रेषण आप्रवाहमा उतार-चढाव आउन सक्ने कारण वाह्य क्षेत्र असन्तुलनको जोखिम रहेकोले अधिक मौद्रिक विस्तार हुन नदिन मौद्रिक व्यवस्थापनमा सजगता अपनाइने छ ।
२३. ग्रामीण र दुर्गम क्षेत्रमा वित्तीय सेवाको पहुँच बढाउन जोड दिइनुका साथै वित्तीय साक्षरतालाई पनि वित्तीय पहुँचको अभिन्न अंगको रूपमा अधि बढाइएको छ ।

आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्य

२४. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा वार्षिक औसत मुद्रास्फीति दरलाई ८ प्रतिशतमा कायम राख्ने र कम्तिमा ८ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न सक्ने विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गरी ५.५ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुऱ्याउन आवश्यक कर्जाको व्यवस्था गर्ने लक्ष्य राखिएको छ ।
२५. विद्यमान विनिमय प्रणालीलाई यथावत राखी उपरोक्त लक्ष्य हासिल गर्न सहज हुने गरी अन्तरिम लक्ष्यको रूपमा विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदरलाई १६.० प्रतिशतको हाराहारीमा कायम राखिने छ ।
२६. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा कुल आन्तरिक कर्जा १७.१ प्रतिशतले बढ्ने प्रक्षेपण रहेको छ । आन्तरिक कर्जामध्ये नेपाल सरकारलाई जाने कर्जा १२.३ प्रतिशतले र निजी क्षेत्रतर्फ जाने कर्जा १८.० प्रतिशतले बढ्ने प्रक्षेपण गरिएको छ ।

मौद्रिक नीतिको संचालन उपकरण

२७. केन्द्रीय बैंकको नीतिगत दरको रूपमा रहेको बैंकदरलाई ८.० प्रतिशतमै कायम गरिएको छ ।
२८. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कायम गर्नुपर्ने अनिवार्य नगद अनुपात एक प्रतिशत बिन्दुले कटौती गरी 'क' वर्गको लागि ५.० प्रतिशत, 'ख' वर्गको लागि ४.५ प्रतिशत र 'ग' वर्गको लागि ४.० प्रतिशत कायम गरिने छ ।
२९. वैधानिक तरलता अनुपात "क" वर्गका लागि १२ प्रतिशत, "ख" वर्गका लागि ९ प्रतिशत र "ग" वर्गका लागि ८ प्रतिशत कायम गरिने छ ।
३०. खुलाबजार कारोबार अन्तर्गत रिपो तथा रिभर्स रिपो बोलकबोलको अधिकतम अवधिलाई २८ दिनबाट घटाई २१ दिन कायम गरिने छ ।
३१. बैंकहरूको तरलताको स्थिति, बजारमा कायम रहेको ब्याजदर तथा ऋणपत्रहरूको उपलब्धतालाई ध्यानमा राखी नेपाल सरकारको स्वीकृतिमा दीर्घकालीन ऋणपत्रहरू समेत जारी गरिने छ ।
३२. कर्जाको ब्याजदर निर्धारण प्रक्रियालाई पारदर्शी एवम् प्रतिस्पर्धी बनाउन वाणिज्य बैंकहरूमा लागू गरिएको आधार ब्याजदरको अवधारणा क्रमशः अन्य वित्तीय संस्थाहरूमा समेत लागू गरिने छ ।
३३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई अल्पकालीन तरलता व्यवस्थापन गर्न उपलब्ध गराइने स्थायी तरलता सुविधा बैंकदरमा उपलब्ध गराउने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।
३४. कृषि, जलविद्युत, पशुपंक्षी एवम् मत्स्यपालन व्यवसाय र तोकिएका अन्य उत्पादनशील क्षेत्रको लागि कायम रहेको पुनरकर्जादरलाई ६.० प्रतिशतबाट घटाएर ५ प्रतिशत कायम गरिने छ । यस्तो पुनरकर्जाको हकमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले ग्राहकबाट बढिमा ९ प्रतिशतसम्म ब्याज लिन पाउने व्यवस्था गरिने छ ।
३५. तोकिएका रुग्ण उद्योग, घरेलु तथा साना उद्योग, निर्यातमूलक व्यवसाय, महिलाद्वारा सञ्चालित व्यवसाय र वैदेशिक रोजगारीका लागि तोकिएका वर्ग एवम् तोकिएका समुदायद्वारा सञ्चालित साना व्यवसायमा प्रदान गरिने विशेष पुनरकर्जादरलाई १.५ प्रतिशतबाट घटाएर १ प्रतिशत कायम गरिने छ । यस्तो सुविधा उपयोग गर्दा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले सम्बन्धित ग्राहकबाट बढिमा ४.५ प्रतिशतसम्म ब्याज लिन पाउने व्यवस्था गरिने छ ।
३६. विपन्न वर्ग कर्जा अनुपात वाणिज्य बैंकहरूले ४.५ प्रतिशत, विकास बैंकहरूले ४.० प्रतिशत र वित्त कम्पनीले ३.५ प्रतिशत पुऱ्याउनु पर्ने व्यवस्था गरिने छ । विपन्न वर्ग कर्जाको सीमा र दायरा बढाइनेछ ।
३७. वाणिज्य बैंकहरूले २०७२ असारसम्ममा कृषि र उर्जा क्षेत्रमा कम्तिमा १२ प्रतिशत समेत उत्पादनशील क्षेत्रमा कुल कर्जाको २० प्रतिशत कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने छ । साथै, विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूले समेत उत्पादनशील क्षेत्रमा कुल कर्जाको एक निश्चित प्रतिशत प्रवाह गर्ने योजना पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने छ ।

वित्तीय क्षेत्र सुधार, नियमन तथा सुपरिवेक्षण

३८. नेपाल सरकारसँगको समन्वय र अन्य सरोकारवालाहरूको संलग्नतामा वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति तर्जुमा गरिने छ ।
३९. वित्तीय सेवाको पहुँच अति न्यून रहेका जिल्लाहरूमा लघुवित्त संस्था खोल्न प्राथमिकता दिइने छ ।
४०. वित्तीय पहुँच अपर्याप्त रहेका स्थानमा नयाँ शाखा स्थापनाको लागि शून्य ब्याजदरमा सापटी उपलब्ध गराउने व्यवस्था कायमै राख्नका साथै जिल्ला सदरकुमकाम तथा नगर क्षेत्र बाहिर शाखा विस्तार गर्न प्रोत्साहित गरिने छ ।
४१. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई वातावरणीय र संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व बहन गर्ने क्रियाकलापहरू संचालन गर्न अभिप्रेरित गरिने छ ।
४२. द्वन्द्वबाट विस्थापित भएका बैंक शाखा पुनरस्थापना गर्न वा त्यस्ता क्षेत्रमा सेवा पुनरस्थापना गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई उत्प्रेरित गरिने छ ।
४३. कफी, सुन्तला, चिया जस्ता कृषि व्यवसाय र पशुपालन तथा दुग्धजन्य व्यवसाय लगायतका परियोजनाको लागि निश्चित रकमसम्मको कर्जा परियोजनाकै धितोमा प्रवाह गर्न पाउने व्यवस्था गरिने छ ।
४४. “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कर्जा तथा निक्षेप बीचको औसत ब्याजदर अन्तरलाई निश्चित समयभित्र ५ प्रतिशतभित्र ल्याउनु पर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
४५. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एक आपसमा गाभिने कार्यलाई प्रोत्साहन गर्न सो सम्बन्धी प्रक्रियालाई सरलीकरण गर्दै लगिने छ । एक बैंक वा वित्तीय संस्थाले अर्को बैंक वा वित्तीय संस्था प्राप्त गर्ने (Acquisition) सम्बन्धी कार्यविधि बनाई लागू गरिने छ ।
४६. वित्तीय स्थायित्व कायम राख्न बासेल-३ का प्रावधानहरूलाई आवश्यकता र औचित्यका आधारमा क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लगिने छ ।
४७. राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको स्वीकृत पूँजी योजना अनुरूप पूँजीकरण कार्य सम्पन्न गरिने छ । नेपाल बैंक लि. को पूँजी योजना कार्यान्वयन गरी बैंकका शेयरधनीलाई नै बैंकको व्यवस्थापन हस्तान्तरण गरिने छ ।
४८. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको पूँजी सुदृढ बनाउन “क”, “ख” र “ग” वर्गका संस्थाहरूको लागि तोकिएको न्यूनतम चुक्ता पूँजी २०७१ असार मसान्तभित्रमा अनिवार्य रूपमा पूरा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिनुका साथै वित्तीय प्रणालीको सुदृढीकरणका लागि सबै प्रकारका वित्तीय संस्थाहरूको पूँजीको आधार वृद्धि गर्दै लगिने छ ।
४९. सूचना प्रविधिबाट उत्पन्न हुनसक्ने जोखिम व्यवस्थापनका लागि अन्तर्राष्ट्रिय प्रचलनहरू अवलम्बन गर्न प्रोत्साहित गरिने छ ।
५०. ज्येष्ठ नागरिक तथा शारीरिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सरल तरिकाबाट बैंकिङ्ग सुविधा उपलब्ध गराउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई अभिप्रेरित गरिने छ ।
५१. समस्याग्रस्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको समस्याको प्रकृति अनुसार चरणबद्ध रूपमा व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यले तयार गरिएको Problem Bank Resolution Framework कार्यान्वयन गर्दै लगिने छ ।
५२. तोकिएको अनुपातमा तरलता कायम नगर्ने वाणिज्य बैंकलाई तरलता समेतमा आधारित शीघ्र सुधारात्मक कारवाही अधि बढाउने व्यवस्था गरिने छ ।
५३. आसन्न जोखिमको पहिचान र व्यवस्थापन गर्न राष्ट्रिय स्तरका वित्त कम्पनीहरूलाई समेत दबाव परीक्षण (Stress Testing) गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
५४. कर्जाको वर्गिकरण र कर्जा नोक्सानी व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरी Dynamic Provisioning को अवधारणा क्रमशः लागू गरिने छ ।
५५. कर्जालाई सुरक्षित गर्न विद्यमान चल-अचल सम्पत्तिको अतिरिक्त ऋणी वा परियोजनाको आम्दानी एवम् नगद प्रवाहलाई समेत मुख्य आधारको रूपमा लिनुपर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
५६. वाणिज्य बैंकहरूको कुल निक्षेपमा संस्थागत निक्षेपको अंश निश्चित अवधिसम्ममा ६० प्रतिशतभन्दा तल कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने छ ।

५७. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले ग्रामीण क्षेत्रमा परिचालन गरेको निक्षेपको निश्चित अंश ग्रामीण क्षेत्रमै लगानी गर्नुपर्ने व्यवस्था गरी क्रमशः लागू गरिने छ ।
५८. वार्षिक रु. ५० करोडभन्दा बढीको कारोबार गर्ने बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूको अनुगमनमा सहयोग पुऱ्याउन सहकारी विभागलाई यस बैंकबाट विशेषज्ञ सेवा उपलब्ध गराइने छ ।
५९. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले धितो लिई ऋण प्रवाह गरेको तथा ग्राहकले समेत किस्ताबन्दीमा रकम जम्मा गरेको घर/अपार्टमेण्टको स्वामित्व फरफारक गर्ने सम्बन्धमा नेपाल सरकारका सम्बद्ध निकायहरूसँग समन्वय गरिने छ ।
६०. बैंकर र व्यवसायी बीच क्रमिक रूपमा निश्चित भिन्नता कायम गर्दै बैंकिङ्ग व्यवसाय थप स्वच्छ एवम् सुशासनयुक्त बनाउन आवश्यक व्यवस्था गरिने छ ।
६१. नोट कोषको सुविधा विस्तार गर्दै विकास बैंकहरूले समेत सहजै नोटकोष प्रयोग गर्न पाउने व्यवस्था मिलाइने छ ।
६२. बैंकिङ्ग प्रणालीसँग सम्बन्धित कानूनहरूको तर्जुमा र कानूनी व्यवस्थाहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गरिने छ ।

लघुवित्त तथा वित्तीय पहुँच

६३. लघुवित्तीय सेवाको पहुँच कम रहेका जिल्लाहरूमा “घ” वर्गका लघुवित्त संस्थाहरूले नयाँ शाखा खोल्दा यस बैंकबाट रु. २० लाखसम्म शून्य ब्याजदरमा सापटी उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनुका साथै त्यस्ता जिल्लाहरूमा “घ” वर्गका लघुवित्त संस्थाहरूले शाखा विस्तार गर्दा यस बैंकबाट पूर्वस्वीकृति लिनु नपर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
६४. बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट विगत दुई वर्षदेखि विपन्न वर्ग कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्यलाई सामूहिक जमाना प्रदान गरिने कर्जाको सीमा रु. १ लाखबाट बढाई रु. १ लाख ५० हजार र धितो लिई प्रदान गरिने लघुउद्यम कर्जाको सीमा रु. ३ लाखबाट वृद्धि गरी रु. ४ लाख कायम गरिने छ ।
६५. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट महिलाहरूद्वारा प्रवर्द्धित लघुउद्यमको लागि सम्बन्धित परियोजना धितोमा प्रवाह हुने रु. ५ लाखसम्मको परियोजना कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गर्ने र यस्तो कर्जा सुरक्षण गराउने व्यवस्था मिलाइने छ ।
६६. साना तथा मझौला व्यवसायहरूमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट प्रवाहित रु. १० लाखसम्मको परियोजना कर्जाको लागि यस बैंकबाट ५ प्रतिशतमा पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिने छ । यस्तो पुनरकर्जा सुविधा उपयोग गर्दा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले ग्राहकबाट १० प्रतिशतसम्म ब्याज लिन पाउने व्यवस्था गरिने छ ।
६७. यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले रु. ५० हजारभन्दा बढीको लघुकर्जा कारोबार गर्दा एक आपसमा कर्जा सूचना आदान-प्रदान गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
६८. यस बैंकबाट वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्न अनुमति प्राप्त गरेका गैर-सरकारी संस्थाहरूलाई आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी २०७२ असार मसान्तसम्ममा “घ” वर्गको लघुवित्त संस्थामा परिणत भइसक्नु पर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
६९. ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको सेवाको पहुँच र कार्यक्षेत्र विस्तार गरिने छ । शारीरिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई स्वरोजगारमूलक व्यवसाय संचालन गर्न सो कोषबाट कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइने छ ।
७०. वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरूलाई श्रव्य, दृश्य तथा छापा माध्यमहरूबाट प्रसारण गरिनुका साथै “विद्यार्थीसँग नेपाल राष्ट्र बैंक” लगायतका कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छ ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

७१. परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न पाइने वस्तुहरूको सूचीमा औचित्यको आधारमा वस्तुहरू थप गर्दै जाने कार्यलाई निरन्तरता दिइने छ ।
७२. नेपालमा दर्ता भएका औद्योगिक तथा व्यापारिक संस्था वा कम्पनीहरूले अमेरिकी डलर १० हजारसम्मको आवश्यक सेवाहरू प्रतिपत्र मार्फत परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा खरिद गर्नसक्ने व्यवस्था गरिने छ ।
७३. विप्रेषण कारोबार गर्न तोकिएका कम्पनीहरूले Prepaid Remittance Card जारी गर्नसक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
७४. म्यानपावर कम्पनीहरूलाई उनीहरूले वैदेशिक रोजगारीमा पठाएको कामदारको संख्याको आधारमा निश्चित रकम बराबरको विदेशी मुद्राको सटही सुविधा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

७५. विदेशी मुद्रामा आय-आर्जन गर्ने स्वदेशी तथा विदेशी व्यक्ति, फर्म, कम्पनी एवम् नेपाली नागरिकहरूले आफ्नो विदेशी मुद्रा खाताबाट वार्षिक अमेरिकी डलर १०,००० वा सो बराबरको परिवर्त्य विदेशी मुद्रा सटही गर्नसक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
७६. वैदेशिक रोजगारीका लागि खुला गरिएका थप मुलुकका मुद्राको सटही सुविधा प्रदान गर्न त्यस्ता मुलुकको मुद्रा खरिद गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ । साथै, विप्रेषक संस्था र मनिचेञ्जरहरूले आफुले सटही गरेको विदेशी मुद्रा नेपाल राष्ट्र बैंकमा पनि सटही गर्नसक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
७७. औपचारिक माध्यमबाट विप्रेषण भित्र्याउन विप्रेषण कम्पनीहरूको पहुँच नपुगेका देशहरूमा कार्यक्षेत्र विस्तार गर्न विप्रेषण कम्पनीहरूलाई प्रोत्साहित गरिनुका साथै नयाँ कम्पनी खोल्दा सेवा नपुगेका देशमा मात्र खोल्न पाउने व्यवस्था गरिने छ ।
७८. निजी क्षेत्रमार्फत संचालन हुने विद्युत परियोजनाका अतिरिक्त सडक मार्ग, केवलकार लगायतका पूर्वाधार परियोजनाका लागि मेशिनरी तथा औजार आयात गर्न वाणिज्य बैंकहरूबाट विदेशी मुद्रा मै कर्जा लिन पाउने व्यवस्था गरिने छ ।

अन्त्यमा

७९. यो मौद्रिक नीतिले मुद्रास्फीतिलाई लक्षित स्तरमा राख्दै उत्पादनशील क्षेत्रमा कर्जा बढाई आर्थिक वृद्धिमा सघाउ पुऱ्याउने कार्यदिशा अवलम्बन गरेको छ । मूल्य वृद्धिमा आपूर्तिजन्य, संरचनागत र अन्य कारकहरू प्रवल रहेको पृष्ठभूमिमा माग पक्षलाई मुद्राप्रदायबाट र आपूर्ति पक्षलाई कर्जाको उपयोगिताबाट सम्बोधन गर्दै आर्थिक वृद्धि र मूल्य स्थिरता दुबै हासिल गर्न सकिन्छ भन्ने यस बैंकको विश्वास छ । यो मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयनबाट वित्तीय स्थायित्व कायम गर्ने, वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि गर्ने, वित्तीय सेवालाई ग्राहक-मैत्री बनाउने र विदेशी विनिमय कारोवारलाई थप सरलीकरण गर्ने दिशामा उल्लेख्य उपलब्धि हासिल हुने अपेक्षा गरिएको छ ।
८०. यो मौद्रिक नीति तर्जुमाको सिलसिलामा सहयोग पुऱ्याउने नेपाल सरकार तथा सरकारका विभिन्न निकायहरू, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू, विभिन्न व्यावसायिक संघ-संस्थाहरू, विद्वत् वर्ग, सञ्चार माध्यम लगायत सबै सरोकारवालाहरूलाई नेपाल राष्ट्र बैंक धन्यवाद दिन चाहन्छ । यो मौद्रिक नीतिमा व्यवस्था गरिएका नीति तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा सदाभै सबैको सहयोग प्राप्त हुने अपेक्षा गरिएको छ ।